

Nivi Olsen
Medlem af Inatsisartut, Demokraatit

Besvarelse af § 37 spørgsmål nr. 40/2021 – vedrørende uddannelse og undervisning i menneskerettigheder

02-06-2021
Sagsnr. 2021 - 10057
Akt nr. 16854663

Kære Nivi Olsen

Postboks 1029
3900 Nuuk
Tlf: +299 34 50 00
Email: ikin@nanoq.gl
www.nanoq.gl

Tak for dine spørgsmål, som du har stillet i henhold til Inatsisartuts forretningsorden. Jeg vil besvare dem herunder.

1. Hvilke økonomiske og administrative konsekvenser vil der være for det offentlige ved at gennemføre nedenstående anbefalinger fra rapporten "Uddannelse og undervisning i menneskerettigheder - status i Grønland 2021":

a. Sikre at der i praksis sker en markant forbedring af uddannelses- og kompetenceniveauet hos speciallærere, herunder navnlig i forhold til børn med sociale udfordringer på grund af traumer eller omsorgssvigt?

Svar: Det fremgår af folkeskolernes oktoberindberetninger til Uddannelsesstyrelsen for skoleåret 2019/2020, at 24% af den samlede undervisningstid i folkeskolen er specialundervisning, heraf foregår 63,7% af denne undervisning i oprettede specialklasser. Drengene udgør 78,1% af de elever, som modtager specialundervisning, mens 21,9% er piger.

I skoleåret 2019/2020 var der 7382 elever i folkeskolen. Af disse modtog 822 elever specialundervisning i en eller anden form. I samme skoleår var der 1044 undervisere i folkeskolen. Af disse underviste 321 i specialundervisning i en eller anden form, hvoraf 12 læreruddannede havde en supplerende specialpædagogisk uddannelse.

Specialpædagogik er et fag på læreruddannelsen ved Institut for Læring. Formålet er, at den studerende får viden om og forståelse af børn og unge i komplicerede læringssituationer samt erhverver sig viden om og redskaber til at varetage undervisning med hensyntagen til den enkeltes forudsætninger og behov. Der er ikke tale om et specialiseringsfag eller en decideret speciallæreruddannelse.

Der sker løbende kompetenceudvikling af lærerne i folkeskolen, også speciallærere, som underviser børn med blandt andet sociale udfordringer på grund af traumer eller omsorgssvigt – elever, som også findes i almen klasser i folkeskolen.

Uddannelsesstyrelsen afholder løbende især lokale kurser om specialundervisning generelt. Uddannelsesstyrelsen og Institut for Læring udbød i skoleåret 2019-20 centrale kurser vedr. elever med særlige behov og specialundervisning, men disse blev aflyst pga. Covid19.

Videre har skoler og kommuner mulighed for at søge om lokale udviklingsprojekter ved Uddannelsesstyrelsen og Institut for læring. Et udviklingsprojekt kan eksempelvis være specialundervisning eller børn med sociale udfordringer på grund af traumer eller omsorgssvigt.

Desuden udbyder Institut for Læring en diplomuddannelse i specialpædagogik med start efterår 2021.

Man kan forestille sig flere opkvalificeringsmetoder. Det er dog på nuværende tidspunkt vanskeligt at fastslå endeligt, hvilken form for opkvalificering, der vil være den bedste. Dette vil kræve en grundig afdækning af undervisernes kompetencer indenfor specialundervisningen.

Forbedring af uddannelses- og kompetenceniveauet hos speciallærere kan eksempelvis styrkes med et rejsehold svarende til det rejsehold, der er oprettet på dagtilbudsområdet i forbindelse med den grønlandsk-danske indsats for udsatte børn under initiativ 3, der omhandler rådgivning og vejledning til dagtilbudspersonale.

Uddannelsesstyrelsen anslår, at oprettelsen af et rejsehold vil kræve oprettelse af 3 stillinger, som over en treårig periode vil medføre forøgede løn- og rejseudgifter på kr. 8.000.000, som skal tilføres styrelsen.

Videre kan intensivering af denne indsats kræve, at de kommunale MISI-centre styrkes med eksempelvis flere psykologer, hvilket ligeledes vil kunne medføre forøgede lønudgifter for kommunerne.

b. Udvikle og implementere en ordblindhedstest, som tager hensyn til grønlandske forhold og det grønlandske sprog?

Svar: Der er flere udfordringer, der gør sig gældende i forbindelse med at udvikle en grønlandsk diagnostisk ordblindetest. Én ting er, at sprogets sammenhæng er markant anderledes i forhold til andre sprog. Det vil sige, at det kræver en helt særlig indsigt i sproget at udvikle en test. Men Grønland mangler også en institution for ordblinde, data om elevers læsenormer, ligesom Grønland ingen ordblindeforskere har og ej heller nok uddannet personale på området.

Udvikling af en diagnostisk grønlandsk ordblindetest for børn og voksne vil kræve en afklaring af, hvad formålet med testen skal være, og hvad resultatet for det enkelte barn eller voksen skal bruges til. Hvis formålet med ordblindetest er at lave læsepædagogiske indsatser, skal disse defineres og udvikles af kvalificerede fagfolk inden for sprog og læsning.

Videre skal det afgøres hvilke fagfolk, der må foretage ordblindetest og evt. diagnosticere personer med dysleksi.

I 2020 færdiggjorde Uddannelsesstyrelsen screeningsmaterialer til 1. – 3. klasse, hvor formålet er at identificere elever i risiko for ordblindhed med henblik på at målrette den læsepædagogiske indsats. Der er tale om et ikke-diagnostisk materiale, som nu anvendes af folkeskolerne.

Uddannelsesstyrelsen vurderer, at en ordblindetest i sig selv ikke vil hjælpe eleverne, men med de målrettede screeningsværktøjer får eleven hjælp med sine læse- og skrivevanskeligheder.

Lande håndterer ordblindespørgsmålet forskelligt. I Danmark anvendes ordblindetest, og alt efter graden af ordblindhed får eleven adgang til kompenserende IT-redskaber, der skal sikre, at eleven vil få større chancer for at gennemføre en uddannelse samt deltage i fritidsaktiviteter.

I Finland er en ordblindediagnose ikke vigtig, til gengæld er der fokus på læsetiltag med udgangspunkt i elevens behov. Uddannelsesstyrelsens screeningsmaterialer lægger sig op ad den finske tilgang til læse- og skrivevanskeligheder.

Det vil kræve mange ressourcer og tid at udvikle en diagnostisk grønlandsk ordblindetest. Uddannelsesstyrelsen vurderer, at udviklingen vil tage minimum 3-5 år. Testen skal udarbejdes af fagfolk med viden om sprog, læsning, læse- og skrivevanskeligheder, lingvister, personer med kendskab til udvikling af test, statistikere kombineret med faglige rådgivere som for eksempel forskere, samt to projektmedarbejdere til at undersøge, udarbejde og standardisere. Det vurderes, at arbejdet i alt vil involvere 8 – 10 medarbejdere. Videre forudsætter udviklingen af en test, at man er i stand til at rekruttere kvalificerede projektmedarbejdere og samarbejdspartnere.

Projektet anslås at ville koste kr. 2.000.000 pr. år, hvilket vil blive til mellem kr. 6.000.000-10.000.000 mio. i alt. Herudover kommer udgifter til implementering af testen.

c. Udarbejde en undersøgelse af, hvor mange elever i folkeskolens specialklasser, der bliver indstillet og gennemfører en adgangsgivende afgangsprøve fra folkeskolen, og efterfølgende systematisk indsamle data herom?

Svar: Naalakkersuisut indsamler hvert år på systematisk vis data om hvor mange elever, der fritages for folkeskolens afgangsprøver.

Uddannelsesstyrelsen har udarbejdet vejledningen "Prøve på særlige vilkår og fritagelse", hvor formålet er at forklare regler og rammer for aflæggelse af prøve på særlige vilkår samt tydeliggøre de muligheder, skolen har for at tilrettelægge folkeskolens afgangsprøver for elever, der har fysiske og/eller funktionsnedsættelser eller tilsvarende vanskeligheder. Ved anvendelse af prøve på særlige vilkår gives elever mulighed for at deltage ved afgangsprøverne med de hjælpemidler eller inden for de rammer, som den individuelle elev har brug for – disse elever ville måske ellers være blevet fritaget for prøve.

Naalakkersuisut har tal for, hvor mange elever der går i specialklasse, både på landsplan og på skoleniveau. Naalakkersuisut har også tal for, hvor mange elever, der fritages for prøve, og om disse elever har gået i en specialklasse.

En undersøgelse og afrapportering af eksisterende data skønnes til 3 ugers arbejde for en AC fuldmægtig/konsulent, hvilket vil beløbe sig til ca. kr. 37.000.

d. Udvikle undervisningsmateriale om menneskerettigheder i et professionsperspektiv tilpasset en grønlandsk kontekst, samt arbejde for, at

undervisere opnår relevante kompetencer til at undervise i menneskerettigheder ved eksempelvis at tilbyde efter- og videreuddannelseskurser?

Svar: I kapitel 7 i Institut for Menneskerettigheders rapport "Uddannelse og undervisning, status i Grønland 2021" anbefales det, at Ilisimatusarfik og Socialpædagogisk Seminarium udvikler undervisningsmateriale om menneskerettigheder til deres studerende.

Det er vanskeligt at anslå de økonomiske konsekvenser ved udvikling af et nyt undervisningsmateriale, da det vil afhænge af omfang og billedmaterialer, og om materialet skal udvikles helt fra bunden, eller om man versionerer et eksisterende materiale.

Som eksempel oplyser Ilinnisiorfik ved Uddannelsesstyrelsen, at udviklingen af et undervisningsmateriale på 43 sider har kostet kr. 272.000. Dette inkluderer udgifter til forfatter, illustratør, grafiker, trykkeri, oversættelse m.v. Herudover kommer tid til redaktørarbejde.

e. Udarbejde en undersøgelse af, i hvor stort et omfang der er mangel på kvalificeret og uddannet personale, samt hvorvidt elever med særlige behov får tilstrækkelig støtte i praksis?

Svar: Forud for en undersøgelse vil det kræve, at det defineres hvad tilstrækkelig støtte i praksis er, og hvem der skal definere dette.

De økonomiske konsekvenser af at udarbejde en sådan undersøgelse vil afhænge af, hvor omfattende og repræsentativ man ønsker undersøgelsen skal være. En grundig undersøgelse, der dækker hele landet, bør omfatte både kvantitativ og kvalitativ dataindsamling, herunder interviews og observationer.

Afhængig af undersøgelsesmetoder og omfang anslår Uddannelsesstyrelsen at en grundig undersøgelse af specialundervisningsområdet vil koste kr. 1.500.000 – 2.500.000.

f. Gennemføre og offentliggøre nationale målinger af trivsel hos studerende på ungdomsuddannelser samt årsager til frafald, og følge op med relevante og målrettede indsatser med henblik på at styrke trivslen blandt eleverne?

Svar: Indsamling af målinger og oplysninger omkring trivsel samt årsager til frafald skal indhentes fra skolerne og bearbejdes samlet og koordineres af en projektleder, førend konklusioner omkring disse kan offentliggøres. Det skal påregnes, at den økonomiske konsekvens for det offentlige kan opgøres til et årsværk i forbindelse med arbejdet omkring data indhentet fra skolerne.

På gymnasieområdet er der i perioden 2013-2017 foretaget ekstern evaluering af GUX, herunder evaluering af elevtrivsel. Efter fire evalueringer bidrog evalueringerne ikke med nyt, og det blev besluttet at overgå til ekstern evaluering med fem års mellemrum. Evalueringsrapporterne er offentliggjort på Iserasuaat. Dertil afvikles også løbende interne evalueringer på gymnasierne.

Epinion: "Evaluering af gymnasiereformen. Tværgående rapport."

https://iserasuaat.gl/emner/gux/lovgivning/meddelelser-fra-departementet?sc_lang=kl-gl

https://iserasuaat.gl/emner/gux/lovgivning/meddelelser-fra-departementet?sc_lang=da

Der er udarbejdet flere rapporter om årsager til frafald, fx:

Sano, Naja Skadhaug 2017: "JEG VIL IKKE GIVE OP MERE"

<https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/GU/Frafald%20%20Fastholdelse%20GUX%20Nuuk%202017%20kort%20versionDK.pdf>

ACE International Consultants på vegne af Den Europæiske Union: "Study of dropout and completion at Vocational Education and Training programmes in Greenland"

<https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/Study%20of%20dropout%20and%20completion%20at%20Vocational%20Education%20and%20Training%20programmes%20in%20Greenland%20DK.pdf>

Olsen, Nivi 2014: Frafald under uddannelse, et samfundsproblem i Grønland. Institut for Samfundsvidenskab, Ilisimatusarfik.

<https://da.uni.gl/media/40858/nivi-olsen-speciale.pdf>

Kjær, Lotte 2010: Frafaldsundersøgelsen 2010. En undersøgelse af frafaldet på de gymnasiale uddannelser, IKIIN.

<https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/Frafaldsunders%C3%B8gelsen%202010.pdf>

Dertil foretages løbende interne evalueringer af årsager til frafald. Et eksempel er studievejledningen, der løbende er i dialog med den enkelte elev, herunder også ved afbrud af uddannelse, hvor der spørges ind til årsagen.

Økonomiske konsekvenser for offentliggørelse af projektrapporten er afhængig af, om rapporten skal trykkes eller blot offentliggøres på Selvstyrets hjemmeside. Hvis offentliggørelse er inkluderet trykt rapport, vil omkostningerne være omfattet af arbejdet med trykningen og antal trykte eksemplarer samt diverse i forbindelse med logistikken omkring projektet. Omkostningerne vil sandsynligvis også være afhængig af, hvor tryk m.m. skal foregå.

Alt afhængig af, hvilke initiativer der bliver igangsat, skal det offentlige forvente omkostninger i forbindelse med opfølgning med relevante og målrettede indsatser vedrørende trivsel og frafald på skolerne.

De økonomiske konsekvenser for det offentlige kan først reelt beregnes ud fra oplysninger omkring faktuelle indsatser, som skal igangsættes med henblik på styrkelse af trivsel samt minimering af frafald på skolerne. Ligeledes vil omfanget af de økonomiske konsekvenser for indsatserne være afhængig af, i hvilken målestok og i hvor mange skoler indsatserne skal gennemføres. På hver skole skal påregnes antal kr. som skal anvendes i forbindelse med indsatsområderne.

2. Vil Naalakkersuisut iværksætte tiltag for at motivere og fastholde flere uddannede lærere i mindre byer og bygder eksempelvis ved at etablere partnerskaber eller lærerbytte mellem bygdeskoler og byskoler?

a. I bekræftende fald ønsker jeg at vide, hvilke tiltag man arbejder med.

Svar: Undervisningen i bygderne har altid været udfordret af vanskeligheder med at rekruttere uddannede lærere med de rette kvalifikationer. Der er især mangel på lærere, der kan undervise kvalificeret i fremmedsprogene og i matematik, da kompetencer inden for disse fag er forudsætninger for videregang i uddannelsessystemet.

Lærere, der gerne vil undervise i en bygd, bliver i dag tilbudt en række goder, herunder særlige opsparingsordninger i tilknytning til særlige åremålsvilkår, stedtillæg, årlige feriefrirejser samt lave huslejudgifter. Derudover har kommunerne haft forsøg med forskellige rejselærerordninger og skabt partnerskaber på tværs af skolerne. Selvom der hvert år uddannes et stabilt antal nye lærere fra Institut for Læring, er det vanskeligt at dække lærerbehoget på de mindre bosteder, dels fordi bosætningsmønsteret med mange små skolesteder med et meget lavt elevtal giver behov for relativt mange lærere, og fordi mange lærere foretrækker at bosætte sig i større byer med flere tilbud og muligheder i dagligdagen. I erkendelse af, at det formentlig vil blive vanskeligt at rekruttere uddannede undervisere til alle byer og bygder, må det overvejes, hvordan vi kan styrke undervisningen ved brug af fx ny teknologi og fjernundervisning.

Naalakkersuisut ønsker at komme i yderligere dialog med kommunerne om rekruttering og fastholdelse af uddannede lærere i mindre byer og bygder.

Herudover skal det oplyses, at det er Kommunalbestyrelsen, der jf. § 43, stk. 1 i Inatsisartutlov nr. 15 af 3. december 2012 om folkeskolen, som senest ændret ved Landstingslov nr. 21 af 13. november 2017, som har det overordnede ansvar for kommunens skolevæsen og skal påse, at alle undervisningspligtige børn i kommunen indskrives i en skole eller får en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

b. I benægtende fald ønsker jeg en begrundelse herfor.

Svar: Se ovenstående svar 2.a.

3. Hvilke tiltag agter Naalakkersuisut at iværksætte for at understøtte relationerne mellem børn på elevhjem og deres familier med fokus på trivsel og omsorg?

Svar: Departementet for Uddannelse har i tæt samarbejde med kommunerne og andre departementer på baggrund af Inatsisartutlov nr. 21 af 13. november 2017 om ændring af Inatsisartutlov om folkeskolen § 25 stk. 7 udarbejdet udkast til bekendtgørelse om ophold på elevhjem. Bestemmelsen forpligter Naalakkersuisut til at fastsætte nærmere regler om elevernes ophold på elevhjem og kollegier, herunder mindstekrav til elevhjems og kollegiers fysiske rammer og pædagogiske indhold.

Udkast til bekendtgørelse indeholder derudover blandt andet bestemmelser om forberedelse til elevhjemsophold af den enkelte elev og dennes hjem, elevens kontakt til dennes familie under opholdet, forældreinddragelse og besøg i hjembyen eller -bygden. Udkast til bekendtgørelse har været i høring og afventer behandling i Naalakkersuisut.

4. Hvilke tiltag agter Naalakkersuisut at iværksætte for at højne det pædagogiske kompetenceniveau hos de ansatte på elevhjemmene?

Svar: Udkast til bekendtgørelse om ophold på elevhjem, som er nævnt i svaret til spørgsmål 3, indeholder også bestemmelser om de ansatte på elevhjemmene. Der stilles i udkastet specifikke krav til elevhjemmets leders uddannelse og kommunalbestyrelsens ansvar for efter- og videreuddannelse af personalet på elevhjemmene.

Endvidere vil Uddannelsesstyrelsen forestå yderligere tiltag i forbindelse med implementering af bekendtgørelsen.

Med venlig hilsen

Peter Olsen
Naalakkersuisoq